

מו"ר הגאון רבבי משה חיים דימנטמן שליט"א
ראש הcolaל

בענין ספק טומאה ברה"י

קיי"ל דספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור וספק טומאה ברה"י ספיקו טמא
ואפילו ספיקות הרבה, קיי"ל דעתם וילפין מסוטה.

ואמרי התוס' (ב"ב נה ב ד"ה ר"א) זמני"ל זוגם ס"ס טומאה ברה"י ספיקו
טמא, הא בסוטה הווי רק ספק אחד. ואמרי התוס' שם וזו"ל:

ור"ית מפרש דפליגי דרבנן מטמאו אפילו כמה ספיקות, משום דמן הדין
אפילו בחודא ספיקא טהור DAOCHA אחזקה, וילפוי מסוטה דעתם, וא"כ
מה לי חזא ספיקא מה לי תרי ספיקי, דזה אפילו בחודא ספיקא, הזה לנו
למימר דעתו.

ובהמשך דברי התוס', העלה בקובץ שיעורים שם, כיון דבסוטה חזינו שלא
מקום"י אחזקה, מטעם דהספק הוא כודאי, וחזקה מהניא רק היכא דבלוי
החזקה, אייכא רק ספק. אבל במקומות שאין לא מהניא חזקה, ומאותו הטעם
בעצמו לא מהני גם ס"ס, משום דהספק הוא כודאי.

היווצה לפיה האמור, אם יהיה ספק טומאה ברה"י, זאיינו ספיקו כודאי
וכדלאן, אולין בתור חזקה ומהני חזקת טהרה.

וקשה, דסבירא בגמ' נזיר (נו,א), גבי שני נזירים שאמר להן אחד ראייתי אחד
מכם שנטמא ואני יודע איזה מהם, מגלחין ומביאין קרבן טומאה וקרבן
טהרה וכו' ובגמ' מוקמי' להמשנה באומר ראייתי טומאה שנזרקה בגיןיהם
(והוא עומד מרוחק) וכיוון דליך תלתא, הווי רה"י, וספק טומאה ברה"י,
ספקו טמא. והתוס' שם ד"ה באומר, מקשה, אם מיירין ברה"י, א"כ כל אחד
יביא קרבן טומאה וודאי. דכל ספק טומאה ברה"י שורפין עליה תרומה
(דספקו כודאי).

ומתוך התוס' שלא גמורי מסוטה אלא זבר שאפשר להיות כסוטה דאפשר
שנתמאת, אבל היכא לא אפשר לטמאות שניהם, כודאי אחד טהור, וכיון שכן,
כל אחד עומד בספק, ולכן מביאין קרבן טומאה וטהרה. ומ"מ לא מהניא
חזקת ברה"י.

חוין דזה שלא מהני חזקה, בספק טומאה ברה"י, וכן תא דספק הוא כודאי,
הס שני דין נפרדים ואינם תלויים זה בזה.

וציל זכיוון דבسطותה וכן כל ספק טומאה ברה"י ספיקו כוודאי, נמצא דכל ספק כשהוא לעצמו אינו צד המתיר כלל, הילך אין בס"ס רוב צדדין לטהרה, מאחר שככל ספק וספק בפניע, אינו צד מטהר כלל.

הרמב"ם (פ"ב מהל' סוטה ה"ד) כתוב זו"ל: קטנה שהשיאה אביה, אם זינת ברצונה, נאסרה על בעלה, לפיכך מקין לה, לא לחשכותה אלא לפוסלה מכתובתה. וכ"כ שם בריש פרק הנזכר זו"ל: ואלו הן הנשים שא"ר לשנות וכו' וקטנה אשת הגזול. והקשה הש"ש (שמעתא אפט"יו) ממש טהורות (פ"ג משנה ז), חשי'ו שנמצאו במבי שיש בו טומאה, הרי אלו בחזקת הטהורה וכותב הרמב"ם בפירושו שם וזו"ל:

כבר ביארנו פעמים רבות שספק טומאה ברה"י ספיקו טמא וברה"יר ספיקו טהור, ידענו מסוטה שאם נסתירה עט איש ברה"י נאסרה על בעלה והעין ספק לפי שהוא לפחות מטעמים בועלה או לא, והוא אומרו ונסתירה והיא נטמאה הנה זו מלמד שככל ספק טומאה ברה"י טמא, ובתנאי שהיא זה אשר נתחדש לו יש בו דעת לשאל וישיב במאמר. אמנים מי שאין לו דעת לשאול, אפילו יהיה ברה"י ספיקו טהור, לפי שאנו ידענו ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא מסוטה, אשר יש לה שככל ואפשר לשאול פיה ויאמר אליה אם נבעלה ותעננה מזוה, ואז נזון בספיקא שהוא טמא, וכל מי שיש לו שככל ואפשר לשאלו אם נטמא אם לא, הוא אשר ספיקו ברה"י טמא. ולזה העיקר אמר שחש"ז אם נמצאים במבי שיש בחם טומאה שחן טהורין, ואע"פ שהumbedוי רה"י, ואנחנו לא נדע אם נגע בטומאה אם לא, לפי שאין בהן דעת.

ומקורו מס' סוטה (דף כח) ועוד. וא"כ קטנה אחר קינוי וסתירה, נהי דהרבנן לשיטתו סובר דפityוי קטנה הו רצון, ונאסרת על בעלה, מיהו הכא הוי ספק אם בעלה אם לא, ובדבר שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור אפילו ברה"י, וזאת הקטנה דאית בה דעת, ואמאי נאסרת על בעלה, והש"ש מוסיף להקשות שאף את"ל שכיוון שהבועל גדול הוי כתומאה הבאה בידי אדם וחשוב יש בו דעת לישאל, מ"מ אם קינה בעלה על קטן והיא קטנה, דהיינו ספק טומאה ברה"י דין בהם דעת לישאל, ולכוארה ספק זה טהור וכדלאיל.

וציל דמבדרי הרמב"ם שם משמע שלא בכל הקטנים מיקרי אין בו דעת לישאל אלא בקטן שאינו מבין ואין יודע להשיב על עין הנשאל, וביתור דהרי הרמב"ם הנ"ל דפityוי קטנה רצון הו, בע"כ מיררי בקטנה דיש לה דעת (דבלאייה מותרת מטעם אונסה) וכ"כ האcheidור (בח"א סי' ז אות ז), ولكن

אסורה על בעל דוחי ספק טומאה ברה"י דיש בו דעת לישאל וא"ש הרמב"ם (ועי' קובץ שיעורים למס' כתובות אות ל).

ובמ"ל' כתובות (ט,א) איתא: האומר פ"פ מצאתי נאמן לאוסרתו עליון, ואמאי ספק ספיקא הוא, ספק תחתינו ספק אין תחתינו, ואם תמצא לומר תחתינו ספק באונס ספק ברצון, ומתרצת הגמ' בגיןא דוחי ספק אחד, זמיiri באשת כהן (שהאונס אסור בה, הלך חד ספק הוא), אין באשת ישראל וכגון ذקבייל בה אבורה קדושין פחותה מבת ג' שנים ויום אחד (דאיתנא חד ספק, ספק אונס ספק רצון).

ומקשה השטמ"ק Mai Prick הגמ' דוחי ס"ס, ומה בכך, והרי קייל' לדספק טומאה ברה"י ספיקו טמא, ואפי' הרבה ספיקות, דילפין מסוטה וראת להלן תירוץ השטמ"ק והסביר דבריו.

ובתוספתא למס' כתובות, בחזון יחזקאל שם, כתוב בישוב קושיא זו, כי אמרין דשאני ספק ספיקא בטומאה, מס"ס בשאר איסוריהם, היינו דוקא אם הספק הוא אם היה מגע טומאה או לא (ודמי לסתות זהספק הוא אם נבעל או לא (והו ספק אם היה מגע טומאה), אבל היכא זהספק הוא בחפצא, כוונ דהספק הוא אם הוכשרו הפירות לקבל טומאה או לא, ספק כזה לא גורין מסוטה, ולא דיניין ביה ספק טומאה.

ובנידון הכא ספק באונס ספק ברצון, הרי הספק הזה איינו במגע הטומאה, דהרי אפי' זנות באונס יש טומאה, כמבואר במס' יבמות (נו,ב) הכל חיו בכלל אחרי אשר הטומאה, כשפרט לך הכתוב גבי אשת ישראל והוא לא נתפסה אסורה הא נתפסה מותרת, ואשת כהןCDC קיימת, והיינו דاشת כהן גם באונס ישנה בכלל אחריו אשר הטומאה. וכיון דאיין הספק במגע אלא בחכsher החפצא, (אי הו ברצון או באונס) לא דיניין בה דין ספק טומאה.

ולכארה, נהי לדספק באונס ספק ברצון, לייכא בה הדין לדספק טומאה, אבל ספק תחתינו וספק לא תחתינו, הרי הספק אם יש כאן מגע טומאה או לא (דים לא תחתינו והיתה פנואה, אינה בטומאה כלל). ולפי האמור הויל' לדון בספק זה דין ספק טומאה שדיינו כודאי, ואזוי אין לנו באשת ישראל שנתקדשה אחר שלוש שנים אלא ספק אחד, ספק אונס ספק רצון.

וכתיב החזון יחזקאל שם, דחא דאמרין ספק טומאה ברה"י ספיקו כודאי, אייז' זנקטינן שיש כאן מציאות טומאה ודאית, אלא חדש הוא שחידשה תורה דספק זה דין איסורו כודאי, מיהו היכא דהענין נידון בדיון ספק, משום שיש בעניין זה בלבד ספק טומאה, עוד ספק אחר שאינו דין טומאה, או

אפילו ספק תחתינו ספק לא תחתינו, יש לו דין ספק, וממילא יש כאן ספק ספיקא (וכדין ס"ס בعلמא).

ויש להעיר, דהותס' שם מקשה על הא דבר דא"כ, דהוי חד ספיקא (ספק תחתינו וספק אינו תחתינו) ונוקמה אחזקהה שהיא כשרה לכהונה ונימא דלאו תחתינו זינתה, ואם סבירי فهو דספק תחתינו ספק לאו תחתינו יש לו דין של ספק טומאה, אזי אין להעמידה על חזקהה כמו סוטה (וגזה"כ הוא דלא מוקמיין אחזקה, בספק טומאה ברה"י). וצ"ב, עוד, התוטס' שם מקשה דא"כ אייכא ס"ס, ספק מוכת עץ, ספק לאו תחתינו, (והויב' הספקות ספק מגע) והדרא הקושיא דהרי ס"ס טומאה ברה"י ספיקו טמא, כיון דהוי ספק מגע וככ"ל.

הש"ש (שמעתא א פ' טו) מבאר דהא אמרין ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא, היינו אם נולד הספק ברה"י אבל ספק שאינו ידוע אימת ובאיזה מקום אם ברה"י אם ברה"יר, בזה לא אמרו ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא, והוא"ל בשאר ספקות שבתורה, ומהני חזקה כמו בعلמא.

ומפורש כן במס' ב"ב (קנגב) אמר רבנן אלעזר ולטומאה כמחליקת, דתנן בקעה בימوت החמה, רשות היחיד לשבת, ורשות הרבים לטומאה. בימות הגשמיים רשות היחיד לכואן ולכואן. והרשב"ס שם כתוב ז"ל: הכי נמי אפליגו גבי טומאה שם בא אדם לב"ז ונשאל על שנכנס לבקעה ואין יודע מתי נכנס אי בימות החמה וטהור, אי בימות הגשמיים וטמא, חווינו אם עתה כשנסאל ימות החמה הן טהור הוא, דאולין בתור השטא... ולרבנן יעקב דАЗיל בתור חזקה העמד טהור על חזקתו וטהור עד שיבואו עדים ויעידו שבימות הגשמיים נכנס עכ"ל. הרי מבואר דזדעת הרשב"ס דספק רשותות הו"ל כאשר ספיקא דאיסורה (ואזLIN בטור חזקה וככ"ל).

ולפ"ז גם בנידון דין, כיון דהוי ספק רשותות, לייכא בזה דין ספק טומאה ברה"י, והויב' בשאר ספיקי דאיסורה. דשריא בא"ס וכן אזLIN בתור חזקתו טהרה וככ"ל. ולפ"ז מובן קושיית התוטס' שם באשת כהן נוקמי אחזקה.

ונתעוררתי, איך גם באשת ישראל, אייכא רק ספק אחד, ספק זהזנות היהת ברה"יר, אזי מותרת אפילו בספק אחד, ספק זהזנות היהת ברה"י, ואז אסורה אפילו הרבה ספיקות. וצ"ל דהפשט זבספק רשותות אזי אפילו על הצד דהוי ברה"י, ג"כ ס"ס טהור, דוחלכה נאמרה רק היכא דהוי ברה"י ודאי, ולא בספק רה"י.

וכן הוא דבר דהא אמרין ספק טומאה ברה"יר טהור, אף בחודא ספיקא, היינו ברה"יר ודאי ולא ברה"ר ספק (והויב' בשאר ספיקות דעתמא).

ובהמשך דבריו השטמ"ק וז"ל שם: דהנ"מ כשהוחזקה שם טומאה, אבל אם לא הוחזקה שם טומאה כלל בס"ט אין אוסרים עכ"ל. ומפ' האחיעזר (ח"א סי' ז בד"ה ונראה בכוונת) בכוונת דברינו, דהתקם גבי ספק טומאה ברה"י, הרי הוחזקה טומאה, יש מקום לומר שהיה בו טומאה או שהיה בו טומאה וספק טומאה בחצר, או אם היה הטומאה בבית, והוחזקה הטומאה בחצר או בסביבה. ויש מקום לתלות הספק. וזוהי המשנה (פ"ו דטהרות משנה ז) כיitz נכנס למביוי והטומאה בחצר, ספק נכנס ספק לא נכנס וכו'. אבל היכא שלא הוחזקה טומאה כלל, ל"א בזה ספקו כוודאי, וכן אולין בתר חזקת טהרה.

ובסתה הוי רגלי"ד ע"י קינוי וסתירה, והוא כספק מע שץ, ובנידון הגמ' (כתובות ט,א) שמצוּא פ"פ, ולא הוי קו"ס ולא רגלי"ד, בזה ל"א ספיקו כוודאי והוא כל איסורי תורה. דבספק אחד מחמרין, ובס"ס מקלין וכן מובן התנוס' דמקשיים דנוקמי אחיזת היתר.